



TATJANA SOLOMONIK-PANKRAŠOVA

Kauno technologijos universitetas, Lietuva
Kaunas University of Technology, Lithuania

DANGIŠKOSIOS HIERARCHIJOS ATSPINDŽIAI SENOVĖS ANGLŲ „BOETIJUJE“

The Rays of the Celestial Hierarchy in the Old English ‘Boethius’

SUMMARY

De consolatione Philosophiae by Boetius (ca. 480–524) was recognised amidst the books, which King Alfred the Great of Wessex (ca. 849–99) thought ‘most necessary for all men to know’. As it is written in the Preface, King Alfred was the translator of this book and rendered it from Latin sometimes ‘word for word’, and sometimes ‘sense for sense’. In the Old English *Boethius*, there are different acting personae – in place of Lady Philosophy, there appears Heavenly Wisdom, who greets the mourning Boethius, personified by his own *Mod*. Heavenly Wisdom and leads Boetius from *praxis* to *theoria*. The article aims to reveal the reflection of the Dionysian hierarchy in the Old English *Boethius*. In the words of pseudo-Dionysius the Areopagite, hierarchy elevates its members to the perfection of the spotless mirror that only produces the reflection of primordial Light (Pseudo-Dionysius 1987b: 154). For pseudo-Dionysius, creation is a theophany of the Beauty of the Creator, and hierarchy is a theophany of His Love. Love *descends* through the great chain of being – *proodos*, and ascends through the multiplicity of symbols – *epistrophê*, so that plurality is restored into One – *monê*.

SANTRAUKA

Straipsnyje aptariamas Veseško karaliaus Alfredo Didžiojo (ca. 849–899) atliktas Boetijaus (ca. 480–524) veikalas *Filosofijos paguoda* (*De consolatione Philosophiae*) vertimas į senąją anglų kalbą – „kartais pažodžiui, kartais prasme perteikiant prasmę“. Kitaip nei originalas, senovės anglų *Boetijus* yra kristologiškas. Lotyniškame originale aprašoma, kad Paduvos kalėjime kalintį Boetijų aplanko Ponia Filosofija (lot. *Philosophia*), senovės anglų *Boetijuje* Boetijų reprezentuoja jo paties personifikuotas Protas (sen. angl. *Mod*), o jo mokytoja Ponia Filosofija pavirsta Dangiškąja Išmintimi (sen. angl. *Heofencund Wisdom*). Straipsnyje išsamiai gvildinama simbolinė Dionisijo Areopagito (ca. 650–725) hierarchijos refleksija senovės anglų *Boetijuje*. Dionisijui visa Kūrinija skelbia nematomo Dievo *teofaniją*. Hierarchija tėra dieviškosios *meilės* teofanija, o hierarchijos siekis yra sugrįžti į Dievą, *susidievti*. Dionisijui hierarchijos samprata neatsiejama nuo *proodos*

RAKTAŽODŽIAI: susidievinimas, hierarchija, siela, Dionisijas Areopagitas, senovės anglų *Boetijus*.

KEY WORDS: theosis, hierarchy, soul, Dionysius the Areopagite, the Old English *Boethius*.

kaip Kūrinijos sklaidos iš Dievo ir *epistrophê* kaip jos sugrįžimo į *monê* – Dievą. Straipsnyje siekiama atskleisti Dionisijo hierarchijos atspindžius senovės anglų *Boetijuje*. Dionisijo hierarchija pašaukia savo narius būti nedėmėtai veidrodžiais, atspindinčiais Nesukurtosios Šviesos švytėjimą (Pseudo-Dionysius 1987b: 154).

Žmonijos ir išties visos kūrinijos lemtis yra tapti dieviškojo gyvenimo dalininke, susidievinči, nors veikiau iš Dievo malonės nei iš prigimties.

Louth 2005: 229

1. ĮVADAS

Mus sudominęs tekstas – senovės anglų *Boetijus* – buvo išverstas iš lotynų kalbos Vesekso karaliaus Alfredo Didžiojo (ca. 849–899), kaip rašoma kūrinio pratarinėje, – „kartais pažodžiui, kartais prasme perteikiant prasmę“. Vertimo šaltinis – lotyniškųjų Viduramžių autoriaus Anicijaus Manlijaus Torkvato Severino Boetijaus (ca. 480–524) tekstas *Filosofijos paguoda* (*De consolatione Philosophiae*) anglosaksų karalystėje buvo vertinamas kaip „pravartus visiems žinoti“.

Tekste plėtojamas alegorinio dialogo žanras, meistriškai pasitelktas lotyniškame Prudencijaus tekste *Psychomachia* (*Sielos Mūšis*) ir sužavėjęs Vakarų Europą IV–V a. sankirtoje. Šio žanro pradžia – graikų Dykumos tėvų literatūrinės tradicijos išpuoselėtame klasės dialoge (tarp mokytojo ir mokinio), kuris pagrįstas Euagrijų Pontiečio (lot. *Evagrius Ponticus*) mokymu¹ apie sielos dvikovą su ydomis.

Kitaip nei neoplatonikų minties tradicijos idėjų persmelktas originalas, senovės anglų *Boetijus* yra iškiliai kristologiškas. Originale lotynų kalba pasakojama, kad Paduvos kalėjime kalintį Boetijų aplanko Ponia Filosofija (lot. *Philosophia*), o senovės anglų *Boetijuje* veikia kiti personažai: Boetijų reprezentuoja jo paties personifikuotas Protas (sen. angl. *Mod*), jo pašnekovė ir mokytoja Ponia

Filosofija pavirsta Dangiškąja Išmintimi (sen. angl. *Heofencund Wisdom*).

Išminties dovana apdovanotas senovės anglų *Boetijaus* vertėjas (sen. angl. *Wealhstodas*) karalius Alfredas Didysis buvo įkvėptas Dionisijo Areopagito (ca. 650–725) krikščioniškojo neoplatonizmo minties tradicijos. *Areopagitikai* (lot. *Corpus Areopagiticum* – *Apie Dievo vardus* (lot. *De divinis nominibus*), *Apie mistinę teologiją* (lot. *De mystica theologia*), *Apie dangiškąją hierarchiją* (lot. *De caelesti hierarchia*), *Apie bažnytinę hierarchiją* (lot. *De ecclesiastica hierarchia*) pasiekė anglosaksų karalystę per Karolio Didžiojo dvaro išminčiaus Jono Škoto Eriugenos (lot. *Joannes Scotus Eriugena*, ca. 800–877) graikiškų tekstų vertimus į lotynų kalbą (Flight 2017: 7–10; Moran 1989: 1). Anot Eriugenos, graikų tėvai „pasižymėjo didesniu įžvalgumu [*acutius considerantes*] ir preciziškumu [*expressiusque significantes*]“ (Jeauneau 1987: 139), palyginti su lotynų bažnyčios atstovais. Dionisijo refleksijomis paremtas svarbiausias Eriugenos veikalas – *Apie gamtos skirstymą* (lot. *Periphyseon* arba *De divisione naturae*) – buvo žinomas senovės anglų Boetijaus vertėjui karaliui Alfredui².

Straipsnyje siekiama atskleisti Dionisijo hierarchijos atspindžius senovės anglų *Boetijuje*.

2. DIONISIJO AREOPAGITO HIERARCHIJA

Dionisijui *emanacija* kaip Kūrinių sklaida iš Dievo ir sugrįžimas į Dievą yra neatsiejama nuo hierarchijos sampratos. Dionisijo hierarchija pašaukia „visus savo narius tapti tobulais Dievo atvaizdais, būti nedėmėtais veidrodžiais, atspindinčiais nesukurtos šviesos ir išties paties Dievo švytėjimą“ (Pseudo-Dionysius 1987b: 154). Hierarchijos struktūra – „šventieji rangai“ (gr. *τάξεις*), „mokslai“ (gr. *επιστήμαι*) ir „daiktai“ (gr. *ἐνέργεια*) – vaizduoja tiek Dieviškosios Triados sklaidą, tiek pasaulio padalijimą į angelus, žmones ir daiktus.

Mano nuomone, *hierarchija* yra šventoji tvarka, suvokimas ir veikla, kurie labiausiai priartina prie Dieviškojo Grožio. [Dieviškojo] nušvietimo pakylėta, ji imituoja Dievą. Dieviškasis Grožis – toks paprastas, toks geras, bet kokio tobulumo šaltinis – nė kiek nėra paveiktas nepanašumo. Jis siekia apgaubti kiekvieną šviesos apsiaustu, [kiekvieną] pagal prigimtį, ir tuos, kurie yra prisidėję prie Jo [Grožio], kilnina per dieviškąjį slėpinį, Ramybėje ir darnoje, ir dovanoja kiekvienam savojo tobulumo (ten pat, p. 153–154).

Dionisijo teologijos skirstymas į *katafatinę*, *simbolinę* ir *mistinę* (apofatinę) paremtas *Tearchijoje* koegzistuojančių trijų asmenų hipostazės, atitinka perėjimą nuo *praxis* prie *thēoria*. *Katafatinė teologija* yra mokslas apie Dievą kaip *proodos*, emanaciją, kūrinių sklaidą iš Vieno / Dievo. *Simbolinė teologija* yra mokslas apie Dievą kaip *epistrophē*, grįžimą, kūrinių grįžimą į Vieną / Dievą per juslinius ir transcendentinius simbolius. *Mistinė* (apofatinė) *teologija* yra mokslas apie Dievą kaip *monē*, esantį anapus ju-

timo ir mąstymo (Sheldon-Williams 1968: 460). Pakilimą virš juslinio prado, inicijuotą simbolinės teologijos, keičia apofatinės teologijos aprašytas signifikanto (pa)neigimas.

Dionisijas apibrėžia Hierarchijos pakopas kaip *diacosmēseis*. Tai terminas, vartotas Aleksandrijos ir Kapadokijos tėvų, taip pat neoplatonikų (ten pat, p. 464). Pakylėjimas Nesukurtosios Šviesos link inicijuotas Išminties, ateinančios iš Dievo ir besileidžiančios žemyn Kūrinių pakopomis:

Išmintis (gr. *φωτισμός*, *fothismós*) tėra Nušvietimas, nulemiantis trigubą – *monē*, *proodos*, *epistrophē* – Kūrinių būties ritmą. Nušvietimo būties šaltinis yra Dievas, Jis ateina iš Dievo ir sugrįžta į Dievą. Nužengdamas iš Dievo, Jis pirmiausia pavirsta spinduliuojančia ir triumfuojančia angeliškąja išmintimi ir palaimintųjų išmintimi; antra – žmogiškąja išmintimi, kuri tėra pirmosios atspindys. Dievas nematerialiam pasauliui yra tartum Saulė – jusliniam, o angelai – jos spinduliai, kuriuos atspindi sielos tyrumas. Kita vertus, žmogiškoji išmintis – tartum angeliškosios išminties aušra, nes angeliškoji išmintis labiau primena spinduliuojančią dienos šviesą taip, kad žmogiškosios prigimties neskaidrumas, nušviestas angeliškosios (nematerialiosios) prigimties atspindžiu, yra atvedamas prie Tikrojo Tyrumo (gr. *Καθάρωτητα*, *katharótita*), kuris yra Dievas (Sheldon-Williams 1968: 442).

Dionisijui Kūrinių – Dievo, Išminties ‘rankų darbas’ (Hbr 1) – yra didi ir nuostabiai graži; tartum simfonija, kuriai būdinga darna ir sandora, ji pagrįsta vienybės, analogijos ir tvarkos principu.

3. NESUKURTOSIOS ŠVIESOS LINK

Senovės anglų *Boetijaus* simbolinė kalba vaizduoja tai, kas pagal apibrėžimą yra „pridengta šešėlių“ ir atlieka simbolių *kopėčių*, kuriomis galima pakilti į dieviškąją tikrovę, vaidmenį. Pabrėžtina, kad lotyniškajame senovės anglų *Boetijaus* originale (*De Consolatione philosophiae*) simbolinės kopėčios puošia Boetijaus pašnekovės Ponios Filosofijos apsiaustą:

Vestes erant tenuissimis filis subtili artificio, indissolubili materia perfectae quas, 15uti post eadem prodente cognovi, suis manibus ipsa texuerat... Harum in extremo margine Π Graecum, in supremo vero Θ legebatur intextum atque inter utrasque litteras in scalarum modum gradus quidam insigniti videbantur, quibus ab inferiore ad superius elementum esset ascensus (Boethii 1934: 2).

[Ponios Filosofijos] drabužiai buvo iš netrūnios medžiagos, kurią kruopščiai ir nagingai išploniausių gijų pati savo rankomis, kaip vėliau iš jos sužinojau, buvo išaudusi... Ant apatinio krašto buvo galima įskaityti išaustą graikišką P raidę, ant viršutinio – Θ, o tarp abiejų raidžių matėsi *lyg nužymėtos pakopos, kuriomis buvo galima pakilti nuo apatinio rašmens prie viršutinio* (Boetijus 2000: 35–36).

Ant jos apsiausto krašto nužymėtos pakopos (nuo graikiškos raidės P iki Θ) lydi Boetijų, o Karaliaus Alfredo vertime – *Mod*, Boetijaus ir klausytojo / skaitytojo protą – nuo veiksmo (πραξις, *praktikē*) prie kontempliacijos (θεωρία, *theōretikē*) ir slėpinio (μυστική, *mystike*), aliuzija į *Scala paradisi*³, dangiškosios hierarchijos ir kartu Jokūbo kopėčių (Pr 28, 12–13) pakopas. Kopėčių paskutinioji pakopa yra Meilė, o jų viršuje stovi pats Kristus, Dieviškoji Išmintis (*Sophia*)⁴.

Boetijaus mokytoja Ponia Filosofija (gr. *Philosophia* iš *phileo* „myliu“ ir *sophia* „išmintis“) senovės anglų *Boetijaus* egzegezėje apsireiškia *Mod* Dangiškąja Išmintimi (*Heofencund Wisdom*): „Mane aplankė *Dangiškoji Išmintis* ir paguodė mano sielvartaujantį protą savais žodžiais“ (*þa com þær gan in to me heofencund wisdom and þæt min murende mod mid his wordum gegrette*). Dieviškosios Išminties nužengimas ir *Mod* (proto, ir ne vien tik Boetijaus, bet ir kiekvieno skaitytojo) sugrįžimas į Dievą nulemtas dieviškosios meilės (*seo godcunde lufu*): ‘ir tavasis tikėjimas ir dieviškoji meilė ir viltis, šis trejėtas suteiks tau amžinojo gyvenimo viltį’ (*and eft þina agna treowa and seo godcunde lufu and se tohopa, þa ðreo þe ne lætað geortreowan be þam ecan life*) (Godden, Irvine 2009: 260).

Senovės anglų *Boetijaus* kontekste meilę apibūdinantis epitetas *dieviškoji* atitinka visos mistinės tradicijos ir kartu pamatinę Dionisijo hierarchijos darnos ir tvarkos idėja: „patirti Dievo artumą dėl meilės“. Sukurtoji siela gali „pakilti virš savęs“ (*ofer hire selfre*) ir pažinti Dievą *per Christum*, nes Jis apreiškė Jai Savąją meilę (Louth 1983: 67):

Swa ðu gesceope þa saule þæt hio sceolde ealne weg *hwearfian on hire selfre*, swa swa eall pes rodor hwerfð oððe swa swa hweol onhwerfð... Þonne hio þonne ymbe hire scippend smeað, þonne bið hio *ofer hire selfre* (Godden, Irvine 2009: 317).

Tu taip sukūrei sielą, kad ji nuolat turėtų atsikuskti į save, tartum šis dangaus skliautas arba tartum ratas... Kai siela susitelkia į Kūrėją, ji *pakyla virš savęs*.⁵

Sielos pakilimas „virš savęs“, jos susitelkimas į save prilygsta atsigręžimui į Dievą. Šioje senovės anglų *Boetijaus* ištraukoje siela vaizduojama kaip neatšiejama Kūrinių dalis, atkartojanti tam tikrą veiksmą – dangiškųjų protų ir visos Kūrinių kontekste personifikuojamos „dangaus skliautu“ (*rodor hwerfð*), arba „ratą“ (*hweol onhwerfð*) – sukimąsi ratu aplink pasaulio ašį (*Axis mundi*), kuri yra Dievas: „Tu taip sukūrei sielą, kad ji nuolat turi atsigręžti į save, tartum šis dangaus skliautas arba tartum ratas“. Sielos *sukimasis ratu*⁶, žymintis jos susitelkimą į save, pavirsta kontempliacijos išraiška, susitapatinama su Neapčiuopiamu, Neapsakomu Grožiu ir Gėriu taip, kad prisipildžiusi Grožio ir Gėrio dvelkimo ji taps „gardžiakvapė“.

3.1. Dieviškasis nužengimas: 'Trykštanti versmė'

Senovės anglų *Boetijaus* metafizikoje visa Kūrinių (kitais tariant, visas gėris) trokšta susitapatinti su amžinybe ir begaliniu Gėriu:

Ða cwæð he. Eall þing habbaþ þeah ænne willan, þæt is þæt hi woldon a bion. Ðurh þone ænne willan hi willniað ðæs anes godes þe a bið, þæt is God (Godden Irvine 2009: 329).

Dangiškoji Išmintis tarė: „Tačiau visa kūrinių turi vieną, tai yra amžinosios būties, troškimą ir vieno begalinio gėrio, tai yra Dievo, troškimą.

Dionisijui Neapsakomas Grožis, hierarchijos lygmenimis besileidžiantis žemyn trumpalaikio materialumo link, yra pamatas, siejantis pavienius lygmenis, ribotą materialumą ir beribį dieviškumą

per sympathia (gr. *συμπάθεια*). Neapsakomas Grožis yra būdingas Aukščiausiojo Gėrio bruožas, persmelkiantis visą ir sutvirtinantis ją. Kitais žodžiais tariant, Neapsakomas Grožis yra pasaulį jungiančios meilės *φιλία* (lot. *Erōs*) priežastis (Sheldon–Williams 1968: 458). Kita vertus, tiek Dionisijas⁷, tiek senovės anglų *Boetijaus* vertėjas Aukščiausiam Gėriui priskiria Nesukurtos Šviesos ir Meilės konotacijas. Senovės anglų *Boetijaus* metafizikoje visos Kūrinių meilė Kūrėjui išreiškiama elegišku troškimo motyvu: „Taip ji trokšta vieno begalinio gėrio, tai yra Dievo“.

Analoginė kalba implikuoja hermeneutinį perėjimą nuo juslinių simbolių gausos prie susijungimo su dieviškąja prigimtimi. Šioje *Boetijaus* ištraukoje hierarchiškas Kūrinių pobūdis ir Dievo, kaip pirminio šaltinio ir aukščiausiojo Gėrio, emanacija, Kūrinių sugrįžimas į Dievą simboliškai vaizduojamas pasitelkiant šaltinio versmės įvaizdį ir kalbos figūrą similitiją:

Forðy nan mon ne mæg oðsacan þæt sum god ne sie þæt hehte, swa swa sum micel awelm and diop, and irnon manige brocas and riðan of. Be ðy þu meaht ongitan þæt of þam mæstan gode cumað þa læssan god, næs of þam læssan þæt mæste, þe ma ðe seo ea mæg weorðan to æwelme. Ac se æwelme mæg weorðan to ea, and þeah seo ea cymð eft to þam æwelme; *swa cymð ælc god of Gode and eft to him, and he is þæt fulle god and þæt fullfremede, þæt nanes willan wana ne bið* (Godden, Irvine 2009: 318–19).

Taigi niekas negali paneigti, kad aukščiausiasis gėris yra *tartum galinga ir gili šaltinio versmė*, ir daugybė upelių, ir srovių išteka iš jos. Tai leidžia suprasti, kad iš didžiojo gėrio ateina mažesnis gėris, bet ne iš ma-

žesnio didysis, kaip kad ir upė neišteka iš srovės. Srovė gali pavirsti upe, tačiau upė vėl pavirsta versme, kaip kad ir kiekvienas gėris ateina iš Dievo ir sugrįžta atgal į Dievą, nes Jis yra visiškas gėris ir tobulas gėris, kuris nestokoja troškimo.

Troškimas sugrįžti pas Dievą yra „ilgėjimasis žodžiais ir sąvokomis nenusakomos, nesuvokiamos realybės“ (Pseudo-Dionysius 1987b: 151).

3.2. Sielos sugrįžimas: ‘Šviesos skraistė’

Dionisijo žodžiai apie dieviškumo dovaną, proporcingą kiekvieno prigimčiai (orumi) (Pseudo-Dionysius 1987c: 197), iliustruojami senovės anglų *Boetijuje*. *Boetijaus* vertėjas iškelia „sielos tartum žvaigždės“ (sen. angl. *swa swa steorran*) similiją, atitinkančią Sielos tyrumą, per kurį ji atspindi Nesukurtąją Šviesą tartum nedėmėtas veidrodis. Kuo stipresnis Sielos troškimas, tuo arčiau Nesukurtosios Šviesos pakylama *Scala Paradisi* pakopomis:

Hwæt þu drihten forgeafe þam sawlum eard on hiofonum and him þær gifest gifa, ælcere be hire gearnunge, and gedest þæt hi scinað swiðe beorhte and þeah swiðe mistlice birhtu, sume beorhtor, sume unbyrhtor, *swa swa steorran*, ælc be his gearnunga. Hwæt þu Drihten gegæderast þa hiofonlican sawla and þa eorðlican lichoman and hi on ðisse worulde gemengest. Swa swa hi from þe hider common, swa hi eac to þe hionan fundiað (Godden, Irvine 2009: 317).

Išties, Viešpatie, tu įkurdinai sielas rojuje ir apdovanojai jas kilniomis dovanomis – kiekvieną pagal [jos] prigimtį (orumą) ir tu suteikei joms švytėjimo, tačiau jos *švyti nevienodai*: vienos daugiau, kitos ma-

žiau, *tartum žvaigždės* – kiekviena pagal prigimtį (orumą). Išties, Viešpatie, Tu sujungei *dangiškas sielas* ir žemiškus kūnus šiame pasaulyje. Jos [sielos] nužengė į šį pasaulį iš dangaus, todėl trokšta sugrįžti į Tave palikusios šį pasaulį.

Similija „Siela tartum žvaigždė“ iškelia dangaus skliauto ir pagal analogiją Antrojo (nematomo) dangaus, *rojaus* (*hiofon*), kuriame pirmiausia buvo sukurtas žmogus kaip bekūnė būtybė, senovės anglų *Boetijaus* kontekste – „dangiškoji siela“ (neapsivilkusi kūno, „nesujungta su žemišku kūnu“) – vaizdinį. „Nusivilkusi kūną“ ir spinduliuojanti Šviesa tartum žvaigždė Siela sugrįžta į rojaus palaimą, į Dievą / Mylimąjį, kurio „žodžiai gryna saldybė, ir visas jis – malonumas!“ (Gg 5, 16).

Žvaigždės – „dangaus žvakės“ (sen. angl. *heofoncondelle*) – simbolinis įvaizdis, pabrėžiantis vertėjo intenciją: skaitytojui (ir klausytojui) siūloma aliuzija į pirmąjį sukūrimą, kai buvo tik dangus (žvaigždės yra dangaus kūnai) ir vanduo⁸. Kita vertus, Šv. Bedos *Venerabilis* / Garbingojo „Būties knygos aiškinime“ (lot. *Beda Venerabilis, Commentarius in Genesim*) rytmečio žvaigždės simboliškai reprezentuoja angelų hierarchiją (Huppé 1970: 37). Taip pat senovės anglų *Boetijuje* Dievo buvimas hierarchijoje simboliškai vaizduojamas pasitelkus Nesukurtosios Šviesos įvaizdį. Jos atspindžiai yra perduodami cherubinų, serafimų ir sostų žemesniems angelų rangams (Pseudo-Dionysius 1987b: 161–62) ir toliau – išskirtinėms žmogiškosioms būtybėms, tokioms kaip *Giesmių Giesmės* Sužadėtinė, kuri taria: „Mano mylimasis visas spindi“ (Gg 5, 10). Kuo arčiau Mylimojo pakyla Nesukurtosios Šviesos nušviesta

Siela, tuo labiau atsiveria jos proto akys
(sen. angl. *eagan modes*):

Forgif nu drihten urum modum þæt hi
moton to þe *astigan* þurh þas earfoðu þis-
se worulde, and of pissum bisegum to þe
cuman, and openum eagam ures modes
we moten geseon þone æþelan æwel-
ealra goda, þæt eart ðu...; forþam ðu eart
sio birhtu ðæs soðan leohtes, and þu eart
sio sefte ræst soðfæstra, and ðu gedest
þæt hi ðe gesioð. Þu eart ealra þinga fru-
ma and ende (Godden, Irvine 2009: 328).

Viešpatie, suteik mums Savąją malonę,
kad mūsų protas galėtų *pakilti* į Tave, ir
pamiršęs visus žemiškus rūpesčius, atei-
ti pas Tave; ir atverk mūsų proto akis, kad
jos galėtų regėti Tave, Tikrąjį Gėrio Šalti-
nį... Tu esi Nesukurtosios Šviesos Švytė-
jimas ir ištikimųjų [tyraširdžių] atsilis, ir
jie regės Tave [Tavosios] malonės dėka.
Tu esi visko pradžia ir pabaiga.

Apibendrintina, kad Sielos susitelki-
mas į save prilygsta tyliam susijungimui
su Dieviškąja Esatimi.

IŠVADOS

Įvairiais aspektais aptarę Dionisijo
hierarchijos atspindžius senovės anglų
Boetijuje galime teigti, kad Dievo buvi-
mas hierarchijoje, Dieviškasis nužengi-
mas ir Sielos sugrįžimas į tikrąją palaimą
inicijuoti Kūrinių persmelkiančio Gėrio
ir iš Jo hierarchijos lygmenimis emanuo-
jančių ir Kūrinių užliejančių Nesukurto-
sios Šviesos ir Meilės.

Tekste *proodos* ir *epistrophē* motyvai
yra apčiuopiami per įvaizdžius. Straips-
nio autorės manymu, simbolinių kopėčių
(*Scala Paradisi*) vaizdinys yra kertinis
senovės anglų *Boetijaus* egzegezėje. Dan-
giškosios Išminties (*heofencund wisdom*)
apsilankymas pas sielvartaujantį Boeti-
jų / *Mod* atitinka simbolinį Nužengimą

(„kūno apsilvilkimą“), o *Sielos* pakilimas
„virš savęs“ – jos sugrįžimą („kūno nu-
silvilkimą“). Atsisakęs netikrųjų palaimų
ir pakilęs į skastybės pakopą *Boetijaus*
protas (*Mod*) atsigręžia į Dievą kaip į
tikrąją palaimą, o pakilus į apšvietimo
pakopą, *Mod* akys atsiveria Tikrojo Gėrio
ir Nesukurtos Šviesos kontempliacijai. Ir
galiausiai žvaigždžių takas – angelų ir
palaimintųjų hierarchija – nušviečia švie-
sos apsiaustu apsilvilkusios Sielos-
Žvaigždės kelią į Dievą. Susidievinimas
senovės anglų *Boetijuje* turi ne tik meta-
forinę išraišką. Antai žodžiai, pasakyti
Dangiškosios Išminties lūpomis: „Kiek-
vienas palaimintasis yra *dievas*, nes pa-
laima ir dieviškumas yra viena.“⁹

Literatūra

- Andrew Louth. 1983. *The Origins of the Christian Mystical Tradition*. Oxford: Clarendon Press.
Andrew Louth. 2005. Deification, Philip Sheldrake (ed.). *The New Westminster Dictionary of Christian Spirituality*: 229–30. Westminster: John Knox Press.
Bernard F. Huppé. 1970. *The Web of Words. Structural Analysis of the Old English Poems, 'Vainglory',*

'The Wander of Creation', 'The Dream of the Rood', and 'Judith'. Albany: State University of New York Press.

- Boethii, Anicii Manlii Severini. 1934. *Philosophiae Consolationis* (CSEL 67). Wilhel Weinberger (ed.). Lipsiae: Akademische Verlags-Gessellschaft.
Boetijus. 2000. *Filosofijos paguoda*. Iš lotynų k. vertė Lizeta Lozuraitytė. Vilnius: Alma Litera.

- Dermot Moran. 1989. *The Philosophy of John Scottus Eriugena: a Study of Idealism in the Middle Ages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eleni Ponirakis. Echoes of Eriugena in the Old English 'Boethius', *Neophilologus*. Online Publication. Date: 2021 02 23. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1007/s11061-021-09674-w> [žiūrėta 2021 09 16]
- Jeauneau, Édouard. 1987. *Études Érigéniennes*. Paris: Études augustiniennes.
- Malcolm Godden, Susan Irvine (eds.). 2009. *The Old English Boethius. An Edition of the Old English Version of Boethius's 'De consolazione Philosophiae'*. 2 vols. Oxford: Oxford University Press.
- Pseudo-Dionysius. 1987a. The Divine Names: 47–132. *The Complete Works*. Translated by Colm Luibheid and Paul Rorem. New York: Paulist Press.
- Pseudo-Dionysius. 1987b. The Celestial Hierarchy: 143–92. *The Complete Works*. Translated by Colm Luibheid and Paul Rorem. New York: Paulist Press.
- Pseudo-Dionysius. 1987c. The Ecclesiastical Hierarchy: 193–260. *The Complete Works*. Translated by Colm Luibheid and Paul Rorem. New York: Paulist Press.
- Sheldon-Williams, I. P. 1968. The Greek Christian Platonist Tradition from the Cappadocians to Maximus and Eriugena, A. H. Armstrong (ed.). *The Cambridge History of Later Greek and Early Medieval Philosophy*: 423–533. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tatyana Solomonik-Pankrashova. 2021. The 'Ventriiloquism' of *Logoi* in the Old English Prose Psalms and 'Boethius', *Medieval Mystical Theology*. Online Publication. Date: 2021 11 15. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1080/20465726.2021.1997188> [žiūrėta: 2022 01 20]
- Tim Flight. 2017. Through a Glass, Darkly: Evidence for Knowledge of Pseudo-Dionysius in Anglo-Saxon England, *The Journal of Medieval Religious Cultures* 43 (1): 1–23.
- Преподобный Иоанн Лествичник. *Лествица или Скрижали духовные*. Слово 30. Prieiga per internetą: https://azbyka.ru/otechnik/Ioann_Lestvichnik/lestvitsa-ili-skrizhali-dukhovnye/ [žiūrėta 2022 01 19]

Nuorodos

- 1 Evagrius Ponticus' (ca. 345–99) theory of asceticism and contemplation forms the basis of the Philokalic tradition of mental prayer in the heart – the Prayer of Jesus, the immaterial war. The immaterial war is the war in thought against temptation and sin, from the most elementary level of a beginning hermit through to the most advanced stages of Evagrian contemplation. Prieiga per internetą: <http://timiosprodromos2.blogspot.com/2006/01/introduction.html> [žiūrėta 2021 10 14]
- 2 In the view of Eleni Ponirakis, „The interpolation towards the end of chapter twenty-five in the Old English 'Boethius' is taken from Eriugena's *Periphyseon* and is an expression of the Neoplatonic idea of *reditus*, a form of *theosis*.”
- 3 Paminėtinias Šv. Jono Klimako (ca. 579–649) dvasinio tobulėjimo traktatas „Κοπέσιος ἢ Ρογή“ (*Scala Paradisi, Κλίμαξ Παραδείσου*), kuriam aprašomas trisdešimties laiptelių Sielos kelias nuo pasaulio atsižadėjimo iki tobulo meilės Dievui. По слову Преподобного Иоанна Лествичника, 'Лествица же, виденная Иаковом, пусть научит тебя составлять духовную лествицу добродетелей, на верху которой Я утверждаюсь, как и великий таинник мой говорит: ныне же пребывают три сия: вера, надежда, любви; больше же всех любви (1 Кор. 13:13).'
- 4 As Tatyana Solomonik-Pankrashova has argued, 'The masculine gender attributed to Wisdom exposes the deep exegesis of the Old English text: Heavenly Wisdom, *Sophia*, is the Divine Logos Himself (1 Cor. 1:24). In the Book of Wisdom (9: 1–2), *Logos* mirrors *Sophia* in the context of creation; the New Testament tradition is welded in Wisdom-Logos Christology, for Logos is 'an uttered Word' and a divine Wisdom.'
- 5 Iš senovės anglų k. vertė Tatjana Solomonik-Pankrašova.
- 6 In his treatise *On the Divine Names* (IV.9), Dionysius claims: 'And the soul hath a *circular movement* – an introversion from things without and the unified concentration of its spiritual powers – which gives it a kind of fixed revolution, and, turning it from the multiplicity without, draws it together first into itself, and then (after it has reached this unified condition) unites it to those powers which are a perfect Unity, and thus leads it on unto the Beautiful and Good

Which is beyond all things, and is One and is the Same, without beginning or end.'

- ⁷ In his treatise *On the Divine Names* (IV, 6–7), Dionysius writes: 'And so that Good which is above all light is called a Spiritual *Light* because It is an Originating Beam and an Overflowing Radiance, illuminating with its fullness every Mind above the world, around it, or within it, and renewing all their spiritual powers, embracing them all by Its transcendent compass and exceeding them all by Its transcendent elevation. ... This Good is described by the Sacred Writers as Beautiful and as *Beauty*, as *Love* or

Beloved, and by all other Divine titles, which befit Its beautifying and gracious fairness. Now there is a distinction between the titles *Beautiful* and *Beauty* applied to the all-embracing Cause.'

- ⁸ Dievas tarė: „Tebūna skliautas tarp vandenu ir teatskiria vandenis nuo vandenu!“ Dievas padarė skliautą ir atskyrė vandenis, buvusius po skliautu, nuo vandenu, buvusių viršum skliauto. Taip ir įvyko. Dievas pavadino skliautą dangumi (Būties knyga 1, 6–8).

- ⁹ *Swa we cwedað eac þæt þæt sie god þe ða [godcundnesse] hæfð and þa gesælða, and ælc gesælig mon bið god* (Godden, Irvine 2009: 321).